

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרָשֶׁת פִּינְחָס

יט' תמוז תשפ"ג

הפטרה: דברי ירמיה

יציאת שבת ר"ת 21:17

גיליון 824

יציאת השבת:

20:34

ירושלים: 20:30

כניסת השבת:

19:20

ירושלים: 19:13

מִבֵּין הַמִּצְוִים יִזְרַח אֹר לְיִשְׂרָאֵל

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פרשת פנחס נקראת בדרך כלל בשבתות שבין המצרים. ואולם דווקא בפרשה זו כלולה פרשת המועדים שבה מוזכרים כל מועדי ישראל. מדוע נאמרת פרשה זו דווקא בין המצרים? הצדיק רבי לוי יצחק מברדצ'ב הסביר: כי דווקא בזמן שישראל מתאבלים אבל גדול על חורבן בית המקדש יש חשש שיהיו כאלה שישקעו בתהומות העצבות והיאוש ולפיכך קוראים בשבת זו על המועדים ודרך עשייתם בימי המקדש בהבאת קורבנות, כדי להפיג מעט מצער החורבן.

נוסף לכך יש בקריאה זו לעורר את עם ישראל לשוב בתשובה שלימה, אז יבנה בית המקדש מיד ותשוב עבודת הקורבנות, שהרי בכוחנו הדבר. וכמו שאמרו: כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו נחרב בימיו. והלא יש מרחק בין בנין המקדש שצריך לו זכות גדולה לבין חורבן המקדש? והטעם, כי אם היו מתקנים את מעשיהם היה צריך בית המקדש להבנות. עוד יש לומר: שהרי קיימת הבטחה של הקב"ה כי ימים אלו של צער יחפכו לשמחה כמו שנאמר בנביא (זכריה, יט): "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי (ז' בתמוז), וצום החמישי (ט' באב), וצום השביעי (צום גדליה) וצום העשירי (עשרה בטבת) יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים". ולפי זה יהיה ז' בתמוז יום טוב ראשון של חג וט' באב יום טוב שני של חג, והימים שבאמצע ימים טובים כחולו של מועד, ואין זמן טוב יותר לקרוא את פרשת המועדות מתאריך זה.

אין הדבר תלוי אלא בנו ובמעשנו, וההוכחה לכך מפנחס שבזכות עשיית מעשהו הכביר הציל את עם ישראל כולו מכליה, והביא עלינו ועליהם שלום וגם זכה לעצמו בברית שלום. איננו נדרשים למעשה גדול כפנחס אלא למעשים קטנים של קירוב לבבות ואחדות, אז נזכה לגאולה השלימה בקרוב, אמן.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקעים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

מועדי ישראל - אמונת ישראל בה'

בפרשה מוזכרת פרשת המועדים, ובה פירוש מועדי ישראל. על החובה לכבדם והעונש למזלזל בהם מובא: **רבי אלעזר המודעי אומר, המחלל את הקדשים, והמבנה את המועדות, והמלבין פני חברו ברבים, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:**

אבות ג, יב.

רבי אלעזר המודעי - היה מתלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי. מוצאו של רבי אלעזר, כפי שמועד כינויו היה ממודיעין, עירם של החשמונאים. עיקר מאמרו עסקו באגדה ובפירוש המקראות. רבן גמליאל דיבנה היה רגיל לומר עליו (שבת נה, ב מגילה טז, ב ועוד): "עדיין צריכים אנו למודעי".

ואולי רמז יש כאן בכינויו **מודעי** - שהיה מודיע לחכמים את פירוש המקראות או שהיה ידוע בפירושו למקראות, ולכל זה זכה בזכות צדקותו וחסידותו הגדולה כמרומז בשמו אלעזר, **האל** - עזר וכפי שיבואר להלן.

במאמרו היחיד במשנה באבות, מונה רבי אלעזר המודעי חמשה חטאים, שהעושה אותם אין לו חלק לעולם הבא. מה מייחד את החטאים הללו משאר עבירות? נראה, כי בעוד שיתר העבירות נעשים מתוך התגברות יצרו של האדם עליו, הרי שעבירות אלו נעשות מתוך כפירה וביזוי דבר ה' וכך דרשו בברייתא (סנהדרין צט, א) את הנאמר בתורה (במדבר טו, ל-לא): "והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזהרה ומן הגר את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה, כי דבר ה' בזה ואת מצוותיו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה". וכך דרשו: "כי דבר ה' בזה ואת מצוותיו הפר הכרת תכרת - זה האומר אין תורה מן השמים. דבר אחר: כי דבר ה' בזה - זה אפיקורוס. דבר אחר: כי דבר ה' בזה - זה המגלה פנים בתורה, ואת מצוותו הפר - זה המפר ברית בשר. הכרת תכרת, הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא. מכאן אמר רבי אלעזר המודעי: המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, והמלבין פני חברו ברבים, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים - אין לו חלק לעולם הבא".

יש אדם החוטא בגופו שיצרו תוקפו לעבור עבירה. ואולם חמור ממנו החוטא בנפשו, כלומר, החוטא מתוך אידיאל ועקרון מחשבתו, עונשו של זה 'הכרת תכרת': הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא. חמשת החטאים המנויים כאן כוללים את חמשת הדעות הכפרניות לכל קדושה באמונה היהודית.

המחלל את הקדשים - שאינו נזהר בקדשים כהלכה, והוא מטמא אותם, או שהוא נהנה ומועיל בהם, או שהוא מטיל בהם מום, או שהוא מוציאם חוץ למקומם, (קדשי קדשים חוץ לעזרה, וקדשים קלים חוץ לירושלים). כל זה בכלל 'המחלל את הקדשים'. וכיון שהוא מחלל אותם במזיד, מוכח הדבר שהוא כופר בקדושתם ואינו מאמין שבאה עליהם מצוות ה', (הרמב"ם בפירושו למשניות). הגמרא (במסכת פסחים נו, א) מספרת על שתי צווחות שצווחה העזרה על כהנים שלא נהגו כשורה בעבודת הקודש וביניהם: יששכר איש כפר ברקאי, שהיה מכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים, שהיה כורך ידיו בשיראים בשעת עבודת הקורבנות. וחציצה פוסלת בקדשים שכתוב: 'ולקח הכהן', צריך שיקח בעצמו ועוד שדרך בזיון הוא. ומה היה גמולו? פעם ישבו מלך ומלכה מבית חשמונאי לסעודה, המלך אמר: בשר הגדי טוב למאכל יותר מן הכבש. והמלכה אמרה: בשר הכבש טוב למאכל יותר מן הגדי. אמרו: יבוא הכהן הגדול שהוא מעלה קורבנות בכל יום ונשאלנו. כשבא הראה בידו בדרך צחוק ואמר: אם בשר הגדי היה טוב יותר היו מעלים אותו לקורבן התמיד. המלך שנעלב מהתנהגותו של הכהן אמר: הואיל ואין עליו אימת מלכות יקוצו את יד הימנית. נתן שוחד לעבדי המלך והתכו לו את ידו השמאלית. שמע המלך וגזר שיהתכו לו את ידו הימנית, כך שנשאר גידם בשתי ידיו. אמר רב יוסף: ברוך המקום ששילם גמולו של יששכר איש כפר ברקאי בעולם הזה.

המעין יראה כי במעשה זה קיבל יששכר הכהן גמולו מידה כנגד מידה. כמו שנהג מנהג בזיון וחלל הקודשים בידיו כנגד מלכו של עולם, כך נהג בזיון בידו כנגד אותו המלך, ואף המלך אמר: כיון שאין עליו אימת מלכות יקוצו את ידו הימנית. ושוב זלזל בדבר המלך בנותנו שוחד שיקוצו את ידו השמאלית ונענש בשנית שקצצו גם את ידו הימנית, כיון שכך על ידיו שיראים בשעת העבודה ולא חש לאימת מלכו של עולם ובזה ניחא שלא פירשו שם המלך והמלכה.

גם דברי רב יוסף מובנים היטב בהקשר למשנתנו. שהרי המחלל את הקדשים עונשו חמור - "הכרת תכרת", הכרת - בעוה"ז, תכרת - בעוה"ב. והנה על ידי שקיבל יששכר איש כפר ברקאי כל הרואה אומר ברקאי ואת עונשו בעולם הזה ככרת, בכריתת שתי ידיו, עשה תשובה ולא נכרת מן העוה"ב.

והמבזה את המועדות - שעושה בהם מלאכה, (אמנם חלקו הראשונים אם מדובר דווקא בעושה מלאכה במועד ממש או אפילו בחולו של מועד). וכאמור בפסחים (ק"ח, א): "אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה. שנאמר: 'אלהי מסכה לא תעשה לך' וסמוך לו: 'את חג המצות תשמור'". כיון שהוא מבזה את המועדות מראה שכופר באמונה שהקב"ה ברא את העולם ומנהיגו והוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים. והלוא כל המועדות הם עדות להשגחתו התמידית של בורא עולם על עמו ישראל.

והמלבין פני חברו ברבים - המעליב את חברו בפני הרבים. ובגמרא (בבא מציעא נ"ח, ב): כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים, שאנו רואים שבתחילה פניו מסמיקות ומאדימות ולבסוף חיוורות ולבנות.

עוד אמרו שם, שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, והוא כדעת תנא דידן. וממעשה יהודה ותמר (בראשית לח, כה) שהוציאוה להישרף על שהרתה (ליהודה), למדו שנוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים (כתובות ס"ז, ב). ופירש רש"י: "לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת, אלא 'לאיש אשר אלה לו'".

אמרה: אם יודה מעצמו, ויודה, ואם לאו ישרפוני, ואל אלבין פניו. ולפי דרכנו, המלבין פני חברו ברבים, מראה לעין כל כי כופר הוא באמונה שהאדם נברא בצלם אלוקים. ואפילו בזמן שיש חובה לאדם להוכיח את חברו החוטא כבר הזהירה התורה: 'ולא תשא עליו חטא'. והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום - שלא מל את בנו, או שלא מל את עצמו כשלא נימול בילדותו. וכן המושך את ערלתו לכסות את מילתו, כדי שלא יהא ניכר שהוא מהול. ובזה כופר הוא בקדושתו של עם ישראל, שהעורלה מאוסה היא שנתגנו בה הגויים, שנאמר: 'כי כל הגויים ערלים' ואילו המל את עצמו נקרא שלם, וכן הוא אומר באברהם: 'התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך'.

והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה - בתלמוד (סנהדרין צ"ט, ב) נאמרו מספר פירושים: הכופר במה שכתוב בתורה. וכן המבזה תלמיד חכם או מבזה חברו בפני תלמיד חכם. ויש סוברים שהוא כמנשה המלך, שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי ומתלוצץ בדברי תורה ואמר: "וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא 'ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פלגש לאליפז...'". ובירושלמי (מסכת פאה פ"א, ה"א) אמרו: זה האומר אין תורה מן השמים, והקשו שהאומר אין תורה מן השמים אין לו חלק לעולם הבא? אלא זה העובר על התורה בפרהסיא כגון יהויקים מלך יהודה וחבריו. הצד המשותף לכל הפירושים הנ"ל הוא הכפירה והזלזול בקדושתה של התורה, מצוותיה ולומדיה.

אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא - אם בשאר עבירות אפשר לסגור על האדם ולומר שיצרו תקפו, הרי עברות אלו חמורות הן, שהעושה אותן כופר בעיקרי האמונה והוא בכלל הכתוב (במדבר ט"ו, לא): "כי דבר ה' בזה ומצוותיו הפר הכרת תכרת".

הלכות בין המצרים

א. שלושת השבועות, שמתחילים מליל י"ז בתמוז ונמשכים עד תשעה באב, הם ימים של צער, שעליהם נאמר (איכה א, ג): "קל רִדְפָהּ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים". ולכן המליצו חכמים לנקוט במשנה זהירות בימים אלו שמועדים לפורענות, למשל, ההולכים לטיול או לרחוץ בים, אף שתמיד צריכים להזהר ולשמור את הנפש, בימים אלו יזהרו יותר. תקנו חז"ל לקרוא בשלוש השבתות שבין המצרים הפטרות העוסקות בפורענויות. ובשבע השבתות שאחר תשעה באב, קוראים שבע הפטרות של נחמה.

ב. נוהגים להזהר שלא לאכול פרי חדש בימים אלה, מליל י"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב, כדי שלא יצטרכו לברך עליו "שהחיינו". ומותר לברך שהחיינו על פרי חדש בשבתות שבינתיים, ובפרט שיש צורך בדבר משום כבוד שבת. אולם לאחר ראש חודש אב, אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת. מי ששכח בימי בין המצרים שפרי זה הוא חדש, וטעה וברך עליו בימות החול ברכת הנהנין, ולפני שטעם נזכר שהוא פרי חדש, יברך שהחיינו ויאכל מהפרי.

ג. יוצאי אשכנז וחלק מהספרדים, ובתוכם יוצאי מרוקו וג'רבה, נוהגים שלא להסתפר בשלושת השבועות. ושאר הספרדים נוהגים להחמיר בזה בשבוע שחל בו תשעה באב בלבד. וכן לגבי נישואין, נהגו האשכנזים והתימנים ורוב הספרדים, שלא לערוך נישואין בכל שלושת השבועות, ושאר הספרדים מקילים בזה, ורק מראש חודש אב אין עורכים נישואין.

ד. כתבו האחרונים, שאסור לערוך ריקודים ומחולות מ"ז בתמוז ועד תשעה באב (מ"א תקנא, י). ובכלל זה אסרו בימים אלו נגינה ושמיעת כלי זמר. לפיכך אסור לקיים בשלושת השבועות חוגי הרקדה, קונצרטים וערבי שירה, וכן אסור להשתתף בהם. מותר ליהודי שמתפרנס מנגינה לנגן לצורך פרנסתו במסיבות של גויים עד סוף חודש תמוז, ואף שהוא מנגן שם נגינו שמחה, אין הוא שמח כל כך מפני שהוא טרוד בעבודתו, אבל מראש חודש אב ואילך לא ינגן (באו"ה תקנא, ב).

ה. נהגו ברוב קהילות ישראל, שלא לישא אשה בשלושת השבועות. ואף שמעיקר הדין איסור נשיאת אשה בימי האבלות על החורבן חל רק על נישואי רשות, היינו על מי שכבר יש לו בן ובת וקיים בהם מצוות פריה ורביה, אבל מי שעדיין לא קיים את המצווה, היה רשאי לישא אשה אפילו בתשעת הימים. אולם כיוון שימים אלו הם ימי פורענות, נהגו שלא לערוך בהם שום נישואין, מפני שראוי שהנישואין יערכו בסימן טוב ובמזל טוב, ובימים אלו אין סימן טוב ומזל טוב. ויש מהספרדים שנהגו להימנע מנישואין רק בתשעת הימים.

ו. מסיבת אירוסין ביתית וצנועה, שהיא מסיבה על הסכמת בני הזוג להינשא, כיוון שיש בה צד של מצווה, מותר לקיימה עד ראש חודש אב. אבל מסיבת אירוסין גדולה אסור לעשות בשלושת השבועות. ובתשעת הימים שצריך למעט בהם בשמחה, אסור לקיים אפילו מסיבת אירוסין ביתית וצנועה. אבל מותר להורי החתן והכלה להיפגש ולקבוע את תנאי החתונה.

לעילוי נשמות אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם צימרון. שרה בת שמחה. ציפורה ודודשע לוי. ביבה אלימלך. עורבן בן עישה. תקוה בת עישה. אלנה בת ג'אן. אסנת בת זרבה. מול בת עישה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דרל בן אביגיל. אליה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זרבה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדירי. יוסף בן מיכל. דוד בן חיים ו"ר.

להחזרת נעדרים צה"ל ושביי ובהם: אהרון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמות: הר"ר אליהו. הרב אברהם צוקרמן. רבי מסעוד מלול. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה וית. סופר נשם. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שניא אלעזר. מקסים חיים דרעי. נדיר נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטאם. אוון מועלם. אליה טויטו. דוד גרוסברג. מורי פולק. מרים קדושה. עמוס דרמי. ריי שלמה. סכנצ'ב משה יהודה. יצחק זקן בן סוליקה. נעים משה. אבנן נסים וסוליקה שושן. אליה טויטו. מריה שמעון. יפה גורי. יונה קלון. לאה צמרון. סימית בת חנו. ליטל שבת משה עטרת. חנה יצחק. אסתר חוד. אסתר בת תורא. אליה בת פריחה. תודעה וזנון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמליח. נחום הלוי. דוד טויטו. מיכל עמר. אריה בן שמעון. צינה בת דוד. יצחק ולאה אסתרנו. אליהו אדירי. עיזה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה ויוסף שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. נעומה בת מנודה. ליאור רחמים. זק טל. עליה מועלם. עליה כחן. שרה אליה. דוד ופריחה כחן. שמעון בן רחל. אברהם אדירי. יוסף אלקובי. מיכאל ועקבן. חסיה ששפוטש. עישה דוד. ברכה סופר. כמיהה דרעי. רפי עשור. איתי ופתי. מנצ'ן וסדר עשור. כמיהה כחן. מרים בת רחל. נאור כחן. אליה שחר. יצחק ושמחה אליה. אורי יצחק אליה ח"ד. יצחק בן פנעה ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור. שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת צימרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה